

A
2100

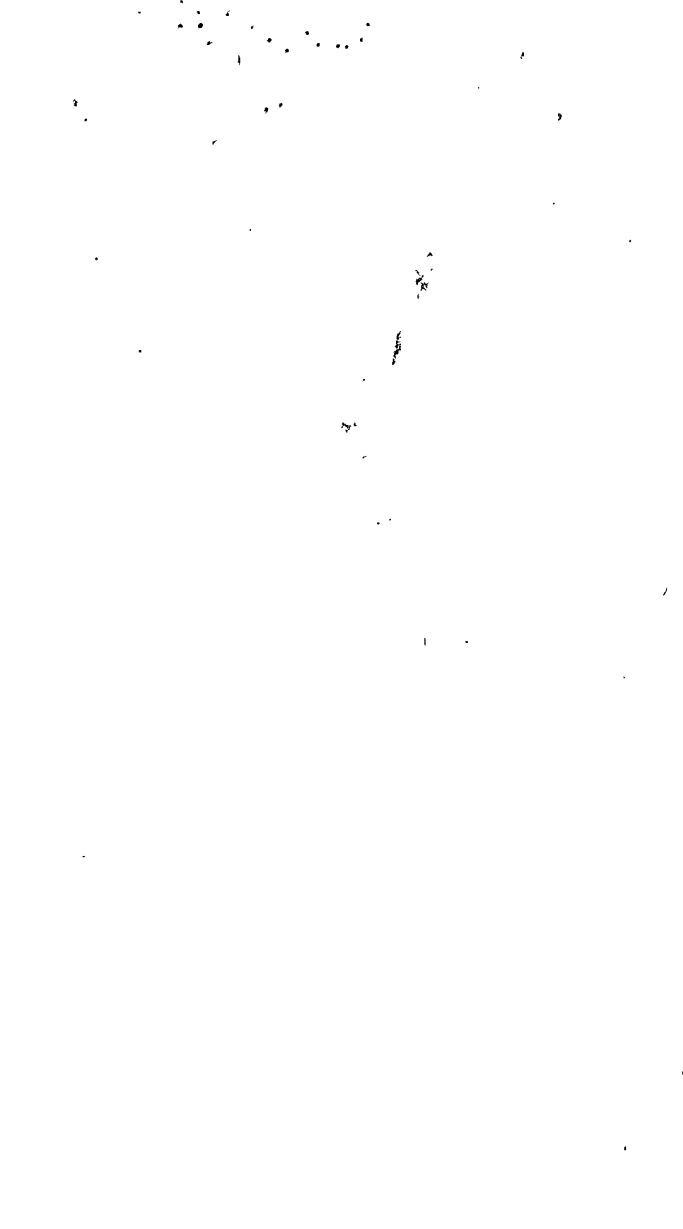
6

17

A 100

REVERENDISSIMI PATRIS
AC DOMINI DOMINI
ROBERTI GAGVINI,

DECRETORVM DOCTORIS,
QVONDAM GENERALIS MINISTRI
Ordinis sanctissimæ Trinitatis, & Redemptio-
nis Captiuorum,

TRACTATVS
DE CONCEPTIONE BEATISSIMÆ
VIRGINIS MARIÆ:

CONTRA

VINCENTIVM DE CASTRO-NOVO,
Et alia in eandem Poëmata.

Per Fr. DANIELEM MAILLET, Priorem Claustralem
Conuentus sancti Mathurini Parisiensis.

Ad Reuerendissimum Dominum D. LVDOVICVM PETIT,
eiusdem Ordinis Generalem Ministrum.

PARISIIS,
Apud CAROLVM CHASTELLAIN, via
Iacobæ, sub signo Constantiæ.

M. DC. XVII.

REVERENDISS. PATRI NOSTRO
AC DOMINO DOMINO
LUDOVICO PETIT,

DECRETORVM DOCTORI,
Generali Ministro totius Ordinis Sanctis-
sime Trinitatis, & Redemptionis Captiuo-
rum: Commissario Apostolico, Christianis-
simeque Maiestatis Consiliario, & Eleemo-
synario:

Frater DANIEL MAILLET, suus in Conuentu sancti
Mathurini Parisiensi Prior Claustralis S. P. D.

*Nicolaus
pus
Huc & au*

N I H I L est in hac rerum vniuersitate vi-
ta praestantius, nihil optatius (Reueren-
dissime Domine) : non illa quidem
qua vegetamur, aut quam sensu, atque intelligen-

tia percipimus; sed ea præsertim qua cum Deo, ac beatis in cælo perfruimur. Hanc autem diuina Sapiētia suis æmulatoribus, suisque cultoribus certo pollicetur dicens: *Qui elucidant me: vitam æternam habebunt.* Quæ verba, etsi increatæ sapientiæ reuelationi primariò ac propriè conueniant; rectè nihilominus etiam per aptam, & Spiritui sancto probatam accommodationem, pia mater Ecclesia cultoribus beatissimæ virginis Mariæ tribuit; quæ ipsam increatam Sapientiam, vt caro fieret, fœliciter ventre, fœlicius mente Virgo concepit, Virgo peperit, atque post partum, virginittatis dignitatem cum maternittatis honore coniunctam retinuit. Quapropter mirum admodum videri non debet, si plerique, qui per omnia penè sæcula exuterunt viri pietate doctrinaque insignes, hanc gloriosam Verbi incarnati matrem, ab omni profus peccati originalis labe, primaque naturæ nostræ corruptæ infamia, vindicare conati sint; in quam non per partes, sicut inter cæteros Adæ filios, distributus est diuinæ gratiæ splendor; sed tota ipsius gratiæ plenitudo, atque ipsemet superessentialis splendoris fons sese omnino effuderunt. Olim equidem in ipso labentis huiusce mundi primordio, cum adhuc jaceret inexpliata ista rerum, quam cernimus, varietas, ingens omnia contegebat obscuritas: *Et tenebræ erant super faciem abyssi:* verum summus ille opifex, lucis pulchritudinisque auctor, sicut sciuit, sicut potuit, sicut suam sanctitatem decuit gratia superabundanti, *Lucem distinxit à tenebris, vocauitque lucem diem:* Adeo vt, cum vniuersam primi hominis labentis propaginem, vna peccati originalis tene-

Eccli. 24.

Hieron.
Serm. de
Assum.

Genes. 1.

Genes. 1.

brofa excæcasset caligo, ipse præpotens Deus cui
 irrogata fuerat iniuria, Mariam lucis productri-
 cem, *Quæ illuminat omnem hominem venientem in* Ioan. 1.
hunc mundum, ab alijs separauit tenebrarum filijs,
 solamque seruauit incolumem: & æterni splendoris
 DIES DIEI sublucenti, *Eruçtauit uerbum* Psal. 118.
 bonum. Reliquis siquidem mortalibus originariæ
 labis contagione infectis, sola Maria de Adam se-
 cundum carnem propagata, ab huiusmodi corrup-
 tione, filij de ea nascituri merito præseruata fuit;
 ne quid inesset quod ferculum illud mystici Salo-
 monis, de lignis incorruptibilibus Libani compa-
 ctum, auro argentoque, & purpura distinctum,
 Regi in eo quiescenti redderet minus commen-
 datum: dum in aureo illo reclinatorio aliqua no-
 raretur dedecoris macula; ob quam vel tardius il-
 luc aduentaret, vel molestia tædioque cœlestis
 sponsus afficeretur. Vix namque potest censerì
 probabile, ne dicam vllò modo conueniens, men-
 tem illam tam gloriosæ Virginis, quæ ad eam di-
 gnitatis eminentiam præelecta atque prædestina-
 ta, vt Dei mater fieret, ordinabatur: recenter crea-
 tâ, citoq; corpori infusam, vllò momento fuisse à
 Deo auersam: aut carnem illam, ex qua substantia-
 liter deriuata est, ac desumpta ea gloriosissimæ
 humanitatis pars, qua sanctificati sunt, quotquot
 sanctitatis per I. Christũ Dominũ fuerunt partici-
 pices, motibus inordinatis cõcupiscentiæ, aliarũq;
 passionũ subiectã extitisse. Quare, adiuuit Mariam
 Altissimus *Mane diluculo*, vim peccati præueniens,
 ne velut Adã filia, cõmuni sorde pollueretur. Cæ-
 teræ quidem sanctorum *Conturbata sunt gentes:* Psal. 45.
 & Patriarcharum, atque Prophetarum *Inclinata*

sunt regna : Mariam verò Adiunxit Deus vultu suo: nec vnquam In medio eius commotus seu conturbatus est: quia maiorem ei, præ cæteris Sanctis, vel Angelis præstitit gratiam. Quotquot enim fuerunt sancti, Omnes in Adam peccauerunt & eguerunt gratia Dei sanante & purificante : At hæc Sancta Sanctorum, licet gratia Christi præueniente seu præseruante indiguerit, nunquam tamen ita derelicta fuit, vt in Tyranni infernalis potestatem venerit, stipulante pro ea abundantius, ne in eam veniret, aut laberetur, Redemptoris merito ; cuius virtute, alij omnes qui ceciderunt, liberati sunt. Non quod minimè concedamus beatissimam Virginem, ante quam corpori anima sancta infunderetur, vt illud informaret ad vitam rationalem, fuisse in potentia ad contrahendum peccatum originale, quia de Adam secundum seminalē rationem cōcipi eam oportebat: sed dicimus actū respectiū huius potētia, in instanti cōceptionis articulo, per gratiam fuisse præpeditū, nec vllū subsecutum peccati effectum : quia Virtus altissimi obumbravit illi : Et apud Deum non est impossibile omne verbum. Quemadmodum enim Christo Domino resurgente, Petrus & Ioannes ad monumentum cucurrebant ambo simul: Sed Ioannes, qui tali nomine prænotat gratiā, Citius præcucurrit Petro, qui pœnitentiæ lachrymis peccati abnegationis absterferat maculam: Ita in instanti conceptionis huius immaculatæ Virginis, peccatum & gratia ambo simul cucurrerunt: peccatum quidem, quia de Adam secundum carnem sicut alij nascebatur: gratia verò, quia illius futura erat mater, qui ad peccati regnum destruendum, de Spiritu sancto

Rom. 3.

Luc. 1.

Ioan. 10.

in utero Mariæ erat concipiendus: sed gratia citius præcucurrit peccato. Oportebat nimirum teste diuo Damasceno, *Ut ad id quod solum sub sole nouum erat ac miraculorum omnium caput, id est ad incarnationem, via per miracula sterneretur, ac paulatim ab humilioribus ad sublimiora progressus fieret. Propterea natura gratiæ non est ausa factum antecedere; sed expectauit tantisper natura, alias peccato obnoxia, dum gratia fructum suum produxisset: qua demum introducta, nullus peccato locus relictus est, cum Maria tota repleta fuerit gratia. Nec est quod quis dicat, si beatissimam virginem asseramus sine peccato originali conceptam, eam nos Christo Domino æquiparare, qui solus conceptus esse de Spiritu sancto, & docetur, & creditur: quia omnis sanctificatio à Spiritu sancto est. Respondemus, hoc infra Christum dominum, beatissimam virginem habere, quod fuerit carnali commercio procreata: solaq; gratia ab imminentis labris periculo, quam communiter lege pœnali incurrere alias debebat, singulari quasi priuilegio præseruata: adeo ut non fuerit sanctificata ante quam concepta, sed simul & eodem temporis ac naturæ momento, & concepta & sanctificata: *Quia fecit illi magna qui potens est.* At Christus Dominus solus de Spiritu sancto conceptus, quicquid sanctitatis habuit, à seipso, propriaque natura habuit; tanquam vnionis gratiæ debitum. Habuit denique hoc supra alios Sanctos beatissima Virgo, quod illi post peccatum, natura nondum sanata, vel in utero sanctificati sunt; vel fidei professione, regenerationisue sacramento in Christo mundati. Vno verbo dicam: In conce-*

Damasc.
orat. 1. de
nat. virg.

Hester 15.

Luc. 1.

ptione Christi Domini, carentia peccati originalis rationem habuit puræ negationis: In conceptione verò beatissimæ Virginis, rationem habuit quasi priuationis. Istud in spiritu præuidens beatus Iob, cum DIEI conceptionis humanæ, qua ob huiusmodi originariam turpitudinem, inimici Dei constituimur, maledicens aiebat: *Obsenebrentur stellæ* (id est sancti) *caligine eius: expectet lucem* (scilicet Christum in carnem venientem,) & *non videas* (quia non est inuentus dolus in ore eius) nec *ortum surgentis aurora*, id est conceptionem beatissimæ Mariæ, quæ ascendit super omnes peccati nebulas; quasi aurora confurgens, quæque solem iustitiæ præcedebat, in sua conceptione: pulchra vt Luna, in sua natiuitate: ELECTA vt Sol, in Christi generatione: Terribilis vt castrorum acies ordinata, in omni vita & conuersatione sua. Quæ quidem rationes si minus conuincere vel cogere videantur: sufficere tamen possunt, vt saltem secundum certam præcellentis alicuius decentiæ congruitatem, contrarijs sententijs doctorum vel sanctorum, qui olim aliter opinati sunt, satisfacere censeantur: Intentum quippè nostrum etiam illustriissimi Domini Cardinales Durandus & Caietanus admittunt. Aio præterea plurimi faciendam esse fidelium penè vniuersorum consensionem, ac pietatem: qui hanc immaculatam conceptionem sacratissimæ virginis Mariæ, tanquam egregium optatæ salutis exordium, diuinæque misericordiæ præludium venerantur & celebrant. Contrariæque sententiæ assertio nem nunc temporis æstimo temerariam, ac scandalosam; supposita Sanctiss. Domini nostri Sixti quarti Constitutione,

Iob. 3.

1. Petr. 2.

Durand.
In 3. dist.
39. Caiet.
30. q. 23.
art. 2.

tione, & Concilij Basiliensis determinatione:
 Quam, tametsi illud concilium desiderata confir-
 matione careat, sacrosanctum Tridentinum ni-
 hilominus laudauit, venerationique habuit. Vnde
 non possum non vehementer admirari & condo-
 lere, venisse in mentem quibusdam concionatori-
 bus nostræ tempestatis, vt postposita harum con-
 stitutionis ac determinationum reuerentia, cum
 deberent potius, & communi totius Ecclesiæ ce-
 lebritati gratulari, & fidelium pietati suffragari;
 contra, hanc immaculatam Conceptionem san-
 ctissimæ matris Dei Mariæ dominæ nostræ, tan-
 quam rem dubiam, ex suggestu ad populum pro-
 ponendo, ventilant; nec paruum scrupulum au-
 ditoribus ingerentes, liberum cuiuslibet, quodlibet
 hac de re sentire, credere, & asserere permittunt:
 ita vt videantur potius in scholis ad subsellia resi-
 dentes alternis disceptationibus ventilare tam al-
 tum, & salutare mysterium, quam id quod sancta
 mater Ecclesia Spiritu sancto edocta, vbique pas-
 sim & colit, & prædicat, pijs rationibus commen-
 dare, urgere, promouere. Maiori verò animi angore
 cruciatum me sensi (Reuerendissime Pater)
 posteaquam vidi acta viginti quatuor informatio-
 num, a Reuerendissimo Domino Episcopo Hispa-
 lensi mandatarū, anno Domini 1615. contra non-
 nullos in Hispania doctores, qui hanc Dei genitri-
 cis gloriosæ sanctam Conceptionem, tandiu vni-
 uersæ Ecclesiæ venerationi habitam, impugnare;
 non admodum pridem præsumpserunt. O deplo-
 randam nostrorum temporum calamitatem, sa-
 era & profana exitiosis dissidijs diuexantem. Qua-
 mobrem me non possum continere, quin victo-

riæ ergo, huiusmodi pacis & gratiæ filijs satis notum epilogium incontaminatæ origini tam insignis virginis Dei ac saluatoris nostri parentis, conclamando accinerem. *Tota pulchra es amica Dei, sponsa Regis æterni, & macula non est in te: nam & benedicta Anna mater tua, de qua sine peccati labe concepta est mundissima caro tua. Ex te autem ortus est sol iustitiæ, Christus Deus noster: qui soluens in te peccati omnimodam maledictionem, dedit omnibus benedictionem: & confundens mortem donauit nobis vitam sempiternam.* Ea res me ista cogitantem compulit, vt acceptum à vestra R. P. tractatum. R. Domini Roberti Gaguini Præcessoris vestri, atque pietate in beaïssimam virginem Mariam; sacrorum Decretorū studio: Ordinisque Sanctiss. Trinitatis rectè moderandi sollicitudine Antesignani: olim prioribus sæculis versibus exaratum, quem de immaculata Conceptione eiusdem intemeratæ Virginis, aduersus quendam Vincentium de Castrownouo edidit, ac illustri & percelebri venerabilium doctorum Sorbonæ Collegio Parisiensi dedicauit, perlegerem; atque à mendis purgatum, situ squaloreque vindicatū, in lucem reuocari curarem. Cuius porro nomine potius quam vestræ R. P. euulgandum censerem, alium neminem perquirere debui: tum ob vestram singularem in beaïssimæ virginis Mariæ cultum, omnibus comperitam propensionem: tum in certum ratumque meæ erga vestram Reuerendiss. Paternitatē obseruantix testimonium. Quippe cui Reuerendiss. Gaguini hæctenus lucubrationes asseruatæ sunt: cui quotidie patent illius in decoranda domo Dei, ad imitandum vestigia: cui easdem nostræ

religionis, quas ipse olim fœliciter rexit, habenas moderanti, præclara domi forisque præluxerunt tanti viri facinora : cui denique Dominum nostrum Iesum Christum , opto exoroque vbique propitium ; vt omnibus gratiæ suæ ornamentis illustratum , ad nominis sui gloriam, & nostræ religionis spiritualem profectum: florere eandem vestram Reuerendiss. Paternitatem abundareque concedat. Parisijs ex Musæo nostro apud Sanctū Mathurinū, die 19. Aprilis, An. Domini 1617.

Vestra Reuerendissima Paternitatis obsequentissimus
Fr. DANIEL MAILLET, Prior Clausstralis.

AD REVERENDISS. P.
 LVDOVICVM PETIT,
 Decretorum Doctorem, totius sacri
 Ordinis sanctissimæ Trinitatis Redem-
 ptionis Captiuorum Generalem meri-
 tissimum, de Poëmate R. P. ROBERTI
 GAGVINI eiusdem Ordinis quon-
 dam Generalis, pro defensione immac-
 ulatæ Conceptionis Beatissimæ Vir-
 ginis Mariæ, F. CLAVDIVS RALLE.

*It licet ipsa sibi Virtus moderamen, & in se
 Lumine splendet viuida sydereo:
 Quasiti nec sit pretio ditanda fauoris,
 Cum sibi sit pretium; cùmque sit ipsa fauor.
 Attamen ut rutilans Titanis sydus, opaca
 Obtenebrant nubes, lumen & eripiunt;
 Ut densâ in cœlos sublatis nocte vapores,
 Obtendunt claris nubila luminibus:
 Sic inimica virûm, Virtuti, saepe libido
 Officit, & notum suppressit ipsa decus.
 Sic absorbet iners virtutis fata, vetustas,
 Fata pius sane non violanda viris.
 Doctus Apollineâ (quid multis?) mente Gagvinus,
 Augusti Triados gloria primachori:
 Olim mellifluo spirans in pectore Phæbum,*

Verbiparæ cecinit carmine grande melos.
Grande melos cecinit, sceleris volitante procella
Vincentini, ortum Virginis ipse tuens..
Ast labor ille diu latuit, iam iamque lateret,
Qui fuit Eois notus, & Hesperis,
NÛ L V D O V I C E, fores tantis ex versibus vltor,
Vltor, cuius honos nomen Amoris habet.
Scilicet ut soluas tetra caligine mentes,
Qua longo marcent, non sine fraude, sita.
Scilicet ut proprio ruitet veneranda decore.
Virtus, quâ nil est maius in arce Dei,
Sic Solem lucere iubes de nocte per umbras,
Sic vapor infamis soluitur, atque fugit.
Macte animo, L V D O V I C E, tuis nunc utere nervis,
Virtus in specubus nonnè latere potest?
Ipse Gaguinus erat Phœbus, non dispare Cælo,
Nunc tu Phœbus eris lumina certa vebens.
Quantus eris quando tua fama vigebit in astris!
Cum te suspicient sydera, quantus eris!
Quidni suspicient? Cali nam prima micantis
Virgo, tuas laudes non finit esse leues,
Cum tu stertenti das vitam ritè Gaguino,
Atque facem præsers, quâ magis ille nitet.
Quâ magis ille nitet, sed quâ magis illa coruscat
In tenebris fœda, quæ ruit, hæreseos.
Hæreseos quis fœda ferat, vel tela, vel arma?
Arma Stygis dudum ritè pianda vadis.
Sol qui flammiumâ lucem iacularis habenâ
Auricomum propera fundere ab axe Iubar,
Quando gyganteo voluuntur tela furore,
Quæ Christum purâ cum Genitrice petunt.
Hoc pateris Deus alme? nec audis probra virorum?
Quid cessas? quatitur Virgo, nec astra moues?
Imperitur Mater, manet astris fulmen inermè

Impetitur Natus; robor nulla tibi?
 Diva Parens Christi quæ Stella est sospitis aura,
 Prò pudor! à multis dicitur esse nocens
 Dicitur à multis quondam transfossa Sagittâ,
 Quò cunctos ferit, vulnere, primus homo.
 Heu diuum pietas, ô tempora! nullus auorum
 Religionis honos, religionis amor.
 Tempora diffugiunt, fidei monimenta fugantur,
 Atque per errorem gliscit, abit que pudor.
 In promptu causa est, vult mens humana subesse,
 Cuncta sibi, & proprio claudere iura sinu.
 Non ita Erythraei veniunt ad vota lapilli;
 Non ita arena tumet littore fulua Tagi.
 Non patitur Phœbus tenebras, nec frigora flamma,
 Dulcis amara, nequit ferre, venena, liquor.
 Nam Deus omnipotens rerum cui plena potestas,
 Quod vult ipse facit, quod facit, ipse potest.
 Et non est quisquam qui contra dicere possit,
 Aut penetret Sensum, quo valet, ipse Deus.
 Adami quare voluit de parte iacentis
 Condere consortem, quæ sine labe fuit?
 Credis quæ Regina choros supereminet omnes
 Calicolum, quondam criminis esse ream?
 Quare (si diuina iuuant oracula vatum)
 Arca ferens tabulas inuiolata fuit?
 Atque suas reuocauit aquas Sacer amnis ad ortum,
 Dum sacra transiret Arca iubente Deo?
 Isacidis proles folio radiabat eburno,
 Quòd nullis maculis India mittit ebur.
 Quid multis? quare stantem Davidis in urbem
 Non valet Assyrius tela vibrare manu?
 Primus homo Christo nùm præstat coniuge pura?
 Luce ut homo diues, nec sine nocte Deus?
 Nùm Regina poli prima ualabris adusta

Contra
 id quod
 4. Reg.
 19. habe-
 tur.

Exod. 25.

Iosue 3

3. Reg. 10.

Flammas, integris præfuit inde Choris?
 Quantos (heu) quantos, celo mouisse susurros
 Credendum est, quando sidera celsa petii!
 Arcane quæ tabulas, quæ virgam, & manna ferebat
 Quàm Mater VERBI dignior illa fuit?
 Dignior illa fuit Iordanis ut unda retorto
 Aluco, de cursu flectat, & illa meet,
 Quàm virgo lactura Deum? nec turbo scelestus
 Peccati abstinuit quin sceleraret eam?
 Quam benedixisti terram, ô Deus, hæc tibi terra est,
 Quæ prius est Satanae quàm bene iuncta tibi?
 An Salomon folio quondam spectandus eburno
 Solus, ut ipse Deus motus, & actus eat?
 Virginis in medio nunquam Deus actus, in illa
 Fixa sibi sedes, imperiumque fuit.
 Ut fuit Assyrium contra, Davidis in urbe,
 Cui non tela nocent, Assyriaque mina.
 In nunc hærescos male-suada libido: ne quibus
 Soluere, quæ sacris iuncta fuere modis.
 In nunc hærescos graueolentis virus in Orcum,
 Non est mentitus Virginis ore decor:
 In nunc hærescos pestis per saxa, per ignes,
 Ignis, saxa feras, hæc tibi sola feres.
 Hæc tibi sola feres, ut doctâ mente Gaguinus
 Edocet, in quæ caput sic ruis ipsa tuum
 Terenue nites Virgo, clarescit, & ardet,
 Grandinat in quæ decus gloria tuta suum.
 Hoc, LVDOVICE facis, dum præstas fata Gaguino,
 Tela Gaguinus habet, quæ LVDOVICE geris.
 Quantus uterque viget famâ! sed quanta duorum
 Præmia? uterque polo sacra trophæa locat,
 Sacra trophæa locat Cælo pietate parenti,
 At utrique polus sacra trophæa refert,

Per Fr. G. RALLE eiusdem Ordinis Alumnunt

S A C R O

THEOLOGORVM

DOCTORVM PARISIENS.

Academiae Collegio., ROBERTVS
GAGVINVS in eadem Academia
Pontificij iuris Interpres, Ordinis San-
ctiss. Trinitatis de redemptione Capti-
uorum Minister Generalis, Salutem.

SCio difficillimum esse de pietate scribē-
ti, etiamsi fidelibus nititur testimoniis
præterire impunè calūnias inuidorum.
Stant enim passim arrectis auribus non tam vin-
dices falsitatis: quam aliorum benefacta perosi-
dum suo nomini id nociturum putant, quod alio-
rum laudi concessum indignantur. Quod supra à
liquot annos cōperi euenisse in illo tantillo codi-
ce, quem defendendi virginei candoris & Mariæ
innocentiæ causâ edideram, insultantibus in me
aduersariis qui iam pridem consuetudinem fece-
runt calumniandi quæcunque ad cōceptionis pu-
ritatem afferre solet pietas fideiū. A deoq; stoma-
chosi furunt libidine detrahēdi: vt criminis hæ-
reseos insimulent: quos in piissimam propensos
sententiam animaduertunt. Eam ob rem timo-
ratus ipse libellum recognoui: si quid in eo admi-

C

fissem quod veritati contrairer, & mihi quidē visus sum intra fidei regulas ambulasse, atque eate-nus defendisse Mariæ candidissimam puritatem: quatenus secundum Christi præcellentem innocentiam oportebat. Porro quæ subobscura erant, illustravi: adiectis aliquot ratiunculis, quæ aduersariorum iactantiæ & gloriolis occurrant. Sed nõ idcirco assertionis meæ securus, emittendam è sinu meo recognitionem arrogavi: nisi prius vestro iudicio omnia subiicerem. Itaque quandoquidem tota Theologici studij atque certaminis hæc disceptatio est, vestrū examen iure subibit, quo permulti olim aut steterunt, aut ceciderunt. Quod enim vestro libratum est Scrutinio id sine dubietate verum, iustumque à fidelissimis quibuscumque suscipitur. Christianæ nempe religioni non minus firmamento, quā arrogantia plurimorum formidini semper fuistis. Nam Theologicæ sapientiæ & laudis vestræ est maiorum vestrorum grauis quondam in Ioannem de Montefono definitio. Cuius defensorem Ebroicarū Pontificem Guillelmum pœna similis complexa est. Quos ad parem errorem secutus Ioannes Thomas, vestro examine damnationem accepit. Eodem exemplo Adam Sueffionæus plexus est. Nec vestram Gauridus de sancto Martino censuram euasit. Ioannis Adæ temeritas erroris sui perfidiam vobis insequentibus abnegavit. Sed nunquid Petrus de Cácherio, Ioannes Nicolai, Petrus quoque de Cheriaco vestris disputationibus superati: publicæ retractationis diffamatione se insignes reddiderunt & famosos? Est profectò sacrosanctum vestrum Collegium aduersus falsam doctrinam, constans

in ciuitate Dei præsidium ; fidei & pietatis robur :
veritatis specula , falsitatis & pseudo-Doctorum
vindex & malleus. Eapropter si quid de Virginis
immaculatæ origine à me scriptum & vobis di-
catum est : id sapientiæ vestræ decreto probabitur :
omnes latrantium & liuoris insidias securus per-
transibo : veritate maximè & vestrâ auctoritate
protectus. Valete prosperitate continuâ vigilan-
tissimi fidei Christi propugnatores. Ex D. Mathu-
rini Parisiens. Cœnobio. Kal. Octob. 1497.

C ij

TRACTATUS

DE PURITATE CONCEPTIONIS B. Virginis Mariæ.

Aduersus Vincentium de Castro-novo.

E

*St mibi mens aquis in te procurrere telis,
Qui sopita diu reprobâ bella moues.
Horrida, constans est, terras portenta tulisse;*

Hic Vincentius in studio Ferrariensi affidente Hercule regionis illi⁹ duce in magna hominū corona disputans Mariam Christi matrem peccati originalis labe pollutam definiuit atque inde librum edidit.

*Dirior insurgis omnibus hydrigenis.
Nec Lernaâ tuum natalem prodit origo,
Te genuit Stygio torua Megara lacu.
Atque humili rectum virus diffundere cappa,
Te scelerum, & mortis conditor edocuit.
Dum vultu præ tendis ouem, dum membra cucullo
Contegis, introrsum vipera saeva furit.
In Christi matrem vasto procurris biatu,
Vt lupa prælongâ discruciatâ fame.
Vndique fulgentem puro candore Mariam
Impius obscânâ proluis illuue.
Et circumlato mundi per regna libello,
Scribis originei criminis esse ream,
Talia dum regeris stomachanti pectore probra,
Totus in aduersum pronocor ire pugil.
Parua Gyganteam pastoris fundula molem
In caput excussa glande, dedit barathro.
Ille sacer fudit superare Georgius anguem
Cui stabat virgo sorte futura cibus.
Nec meus exertis cedit mucronibus ardor,
Quæ sua sunt virgo bella Maria geret.*

*Cōfere diua manus, at que instrue brachia pilis,
Ardet equat axis currere carceribus.*

*Traditur Eoſ um surgit ab aqi ore Titan,
Esse voluptatis, non sine Vere, locus.*

*Magnus ubi rerum princeps, & conditor orbis,
Legibus adiectis viuere iussit Adam.*

*Sacra loci medio, praestabat fructibus, arbos,
Certa boni custos, certa ministra mali.*

*Huius erat vetitum fructus libare parentes,
Cetera cedebant vsibus horticola.*

*Credula sed mulier infœlix Eua marito
Exhibet exemptum, quem probet ipse cibum.*

*Initium
peccati
origina-
lis.

* Ille suadenti ne durâ fronte repugnet,
Vescitur, authoris immemor, at que sui.

† Effectus
peccati
origina-
lis.
Pœna pro
peccato.

† Mox paduit facti, sensit que expertus, oriri
In semet varias à rationi vias.

Nam concorde prius membrorum lege, coibat
Totum hominis regnum: Spe erat una Deus.

Pellitur inde nocens, & cogitur exul aratro
Pascere humum frugem, quam miser esse queat.

Hinc nata est soboles æterno obnoxia letho,
Cui fuit & superûm Curia clausa diu.

Donec ab excelsò est demissus Patre, Redemptor,
Qui se carne hominem proderet ipse Deus.

Peccati
macula
transit ad
posterios.

Prima hominis labes infecit semine prolem,
Solutus habet Christus tergere morte reos.

Persidus his sauum iaculis Vincentius agmen
Armat; & emisso milite pila vibrat.

Ratio ad-
uersarij.

Omnis, ait, series hominum pro forde paternâ
Inficitur, tanta, ceu rea, nequitia.

Hinc Deus equata damnauit lege nepotes,
Subiiciens culpa quos generaret Adam.

Solutio

Fallere, Vincenti: cohibetur limite nullo

*Conditor, & liber omnia vult, & agit.
 Illaqueat, soluit, punit, miseretur, vt orbis
 Rector, & antistes, arbiter, & dominus.
 * Furari scelus est. Sed nonne Ægyptia Moses
 Vasa ferens, furti nescius excipitur?
 Nunquid & ille Iacob dextram mentitus Esäu,
 Dum fallit Patrem, dona beatus habet?
 Qua daret vlla locum fraternæ sanctio fraudi?
 En Deus impunè, præterit acta Iacob.
 † Non turpe est quodcunque iubet complere Creator,
 Qui cælum, & terras lege solutus, agit.
 Sic valuit ritum nascendi, & mentis habenda
 Dispensare potens in Genitrice Deus.
 Maiestatis erat noxâ subducere Matrem,
 Quæ sola in cunctis libera face foret,
 Talis honor decuit venturi Regis alumnam,
 Et matri gnatus debuit esse pius.
 * Prodiit edictum Romam cum Casar agebat,
 Impositus scribi censibus omne solum.
 Quis neget Augustum potuisse remittere Troiæ
 Vectigal, Latio ne daret æra Remo?
 † Tempus vbi aduenit peccatis soluere fontes,
 Et carnis sanxit Christus habere togam:
 Conuersa est natura. Pavit longæua virago,
 Non satus inclusum ventre salutat herum
 Nescia concubitus supero stillamine virgo
 Fert hominem pura virginitate Deum.
 Nec dolor à partu, nec anus industria Matri
 Obsequitur, gaudet virgo puerperio.
 Bellua Vincenti ignoras hæc (lege soluta)
 Facta Deo auctore, cui fauet omne quod est?
 * Signa prius tanti exstabant ingentia miri,
 Arida gestanti florida virga fuit.*

cōtrarij,
 quia legis
 dispensa-
 tor est
 Deus.

* Proba-
 tio per e-
 xēplum.

† Deus le-
 gibus est
 solutus.

* Aliapro-
 batio sū-
 pta ab
 Impera-
 toris edi-
 cto.

† Sicut in
 aduentu
 Christi

multa
 præter le-
 gem na-
 turæ facta
 sunt ita
 præter le-
 gem cō-
 munem

potuit
 Deus cre-
 are virgi-
 nem sine
 originali
 culpa.

* ratio per
 allegoriā
 ex figuris
 vet. test.

- † Ratio sū- *Transit ab Ægypto populus qua stagna fluebant*
 pta ab eo *Nec secus ac muro clausa fuere freta.*
 quod scri- *Libera sic oritur Virgo, nec originis humor*
 ptum est; *Inquinat, hanc Strygia sic reueretur aqua.*
 ipsa con- *Cur ita? siste pedem, Vincenti, vera docebo,*
 teret ca- *Nec te discruciet quæ furis, impietas.*
 put tuū.
 * Cōtraria † *Hæc una est Virgo quæ ceruix tunditur anguis,*
 cōtrariis *Credula cui miseris auribus Eua fuit.*
 curantur. *Principium vitii tulit Eua, Maria medelam,*
 † Ratio *Hæc vitæ porta est: mortis ut illa fuit.*
 aduersarij
 * Nō solū * *Eua parens scelerum rubuit se noscere nudam,*
 Maria, *Hanc contra vitium præstruit Omnipotens.*
 sed etiam *Mirandis rebus decuit miranda præire,*
 angeli re- *Nuntia candoris quo pia Virgo nitet.*
 demptio-
 nis Chri- † *Ecce iterum insanis, & Christi sanguine lotam*
 sti fructū *Clamas, admitto; sic tenet alma fides.*
 acceperūt
 secundū *Solius est Christi dono, genus omne redemptum,*
 B. Bern. *Nec tanto eximitur munere munda parens.*
 in 22. ser.
 super Cā- * *Ille nec angelicus qui stat clarissimus ordo,*
 tica. *Hoc tanto fructu se caruisse feret.*
 † Exēplū *Sed pluris longe est lapsu seruare cadentem,*
 à medico *Tergere quam lapsi foetida terga luto.*
 curante
 febrem. † *Gratior est veniens præ morbo cura medentis,*
 * Ratio *Quam febrem passo mox reuocata salus.*
 aduersa-
 rij, nihil * *De superâ mente nil inquis, dicere fas est:*
 de Deo *Cum diuina fidem littera nulla facit.*
 asserendū *Cur ergo assumptam carnis cum mole fateris?*
 esse sine † *Id nullo veteri pagina teste probat.*
 testimo- *Sed nonne assentis surgentem è funere Gnatum*
 nio scrip. *Mox matri visum? quæ tibi lex? Pietas.*
 † Solutio *Plaraque sunt sacris sine testibus edita, quorum*
 quod ali- *Stat mensura fides, & pia religio.*
 qua creduntur sine testimonio sacrarum Scripturarum.

- a *Omnia non lege quacunque Ecclesia seruat
 Procedunt, constat moribus esse locum.
 Ducitur humano persape Ecclesia iussu,
 Cui resilire nefas est, obedire salus.
 Nunc age, Vincenti. & vim nostram perfide senti,
 Quam regit & firmat intemerata fides.*
- b *Quae magis est Christi vel mors, vel vita putanda?
 Quaeque sacris colitur, & celebranda datur.
 Quidni igitur vna sanctos concedis honores,
 Sicut & extincto munda sepulchra damus?
 A cruce pendentis pia curans funera Ioseph,
 Sydone candenti corpus inane refert.
 Et quo nulla prius sanies illata fuisset,
 Exanimem busto condit odorifero.
 Tu scelus hospitium formandae carnis Iesu
 Peccati macula polluis, & temeras.
 Te pudeat viuum vitiato inferre locello
 Quem saedè euectum nobilis urna capit.*
- c *Eua nocens mater gentem enixura caducam,
 Candida de puro prodijt osse viri.
 Spirituum genitrix recreandi sarculus orbis
 Venerit in tenebras sordida? non fateor.
 Sanctus & omnipotens (Vincenti crede) parauit
 Augustum prorsus caliuus accubitus.*
- d *Nec binas iactes nascendi existere formas,
 Seminis, & fusae per sua septa anima.
 Neutrum regnantis praeventu, culpa subegit,
 e Protegit à Boreâ præuia dextra facem.
 Et tua despiciamus Vincenti instantia: dum vis
 Anxius accepti scire minuta boni.*
- f *Scilicet (ut perhibes) punctum signetur oportet,
 Lumen ubi primùm cæpit, & enituit.
 Praefacto res est, praecedunt vasa liquorem,*

D

a Multa in Ecclesia fieri & credi cōsuetudine
 b Ratio sumpta à Christifelpulchro in quo nullus ante eū positus fuerat.

c Alia ratio sumpta à productione Euae, quae de pura costa adae formata est.

d Ratio aduersarii ponentis duas cōceptiones
 e Solutio quod praeventa fuit Maria ne caderet.
 f Ratio aduersarii de instanti purgationis & cōcepti.

Res præ-
extitit
qualitati.

Ergo præit luci sanctificanda parens.
Ergo Maria priusquam lumine clara niteret,
Fusca fuit labe carnis originea.

In serpo nodum, & festucam in stramine quæris,
Quæris & in liquido lumen, & astra polo.

Solutio
sûpra ab
omnipo-
tètia Dei.

Ingens artificis suspendit gratia legem,
Purius ut matrem fingeret ætheream.
Principio tota (laxâ caligine) fulsit,

Et plenè irradians præualuit nebulis.

Haud aliter fulgor (suppulsâ nube) coruscus
Promicat, & purâ lampade lustrat humum.

Simile de
anima

quæ cre-
ando in-
funditur.

Ratio sū-
pra à Re-
gum nu-
ptiis, qua-

rum tẽ-
pore fit à
multis
seruitiis
vacatio.

Aspice dum mentem carni Deus indit ab alto,
Et creat, & fundit, viuificatquè simul.

Sic vitam, & lumen uno spiramine Matri
Contulit, instantis nulla minuta sequens.

Extremâ dum gente petunt connubia reges:
Nonne vides promptè libera multa dari?

Nuntius it præpes, qui flumina, castra, meatus,
Regina expandat, tota tributa vetet.

Plebs omnis festiua canit, vacat ipse senatus,
Vna omnes nuptam plausibus excipiunt.

Stans naui exactor non instat quærere Naulum,
Non biat ad stipem ianitor adituus.

Præterit intereâ immunis regina tributum,
Libera fit sponsi munere tota sui.

Applica-
tio simili-
tudinis ad
propositum.

Haud minus adscitam thalamis regalibus, Anna
Progeniem rerum machina lata colit.

Serua Dei natura audit quacunque iubetur,
Et tremit ægra caro, se retegente Deo.

Callidus & culpæ coluber suggestor iniqua,
Temperat occultis proderese latebris.

Hoc more exurgens terris liberrima Virgo,
Exuperat tenebras sydere fulgidior.

- 2 *Vlla nec infecit gignendam fœda libido,
 Qua prurire patres qui potuere sacris,
 Cur neget alma fides sudoris more liquari
 Semina posse viris, dum pia vota gerunt?
 Atquè equidem credo (saluâ pietate) Mariam
 Pruritu nullo germinis esse satam.*
- b *Si potis est iactum stertenti abducere semen
 Incubus : & fœtus indè fouère nouos:
 Cur hominis virtus vsu firmata pudico,
 Necnon & iugi trita labore caro,
 Non sese excutiat dum format semine prolem,
 Et reddit casto debita iura thoro?
 Adsit presertim si magni iussio regis,
 Qualis in amplexu cum tulit Anna virum,*
- c *Ille vacat noxâ, nec stat pollutus Oseas
 Castus in assumptâ dum meretrice coit.
 Stat virtus domini fortis disrumpere Cœlos,
 Et te nubifragis perdere fulguribus.*
- d *Ecce adèd agrotum crucians agit ignea febris,
 Afflicta ut maneat nullus in ore sapor.
 Et fidei plerosquè calor, pietasquè perurit,
 e Iam nudo ut prunas spernere calce queant.
 Cantauit Daniel flammis circumdatus hymnos,
 Num cratem Martyr pertulit intrepidus?*
- f *Gratia cur nequeat arctato fomite luxus,
 Claudere dissuetis regna libidinibus?*
- g *Stoicus exactè scrutatus plurima, certat
 Munere virtutis sistere sic animos,
 Vt nullq̄ insultu titubent. Tanti valet vsus,
 Suetus & à teneris vincere dura labor.*
- h *Sopit & ars carnem quam scindere durus Aliptes
 Au deat, illa nihil sentit, abest que dolor.*
- i *Adde quod & patulo spectamus lumine multa,*

D ij

a Probat-
 tur hoc
 loco mul-
 tis signis
 & ratio-
 nibus vir-
 ginè Ma-
 riam sine
 parentum
 pruritu &
 libidine
 fuisse cõ-
 ceptam.
 b Exem-
 plum ab
 incubis.

c Exem-
 plum ab
 Oseæ Pro-
 pheta.

d Probat-
 tur mul-
 tis expe-
 rimentis
 fieri pos-
 se.

e A sen-
 su tactus.

f Conclu-
 sio per si-
 mile.

g Arg à
 Stoicoiũ
 opinio-
 ne.

h A Chi-
 rurgia.

i A sensu
 visus.

a Ab au-
ditu.
 b Ab ol-
factu.
 c Epilo-
gus.
 d Cōclu-
sio à ma-
iori.
 e Tempe-
ramentū
proximi
superioris
dicti.
 f Arg. à
compara-
tione fa-
ctorum
Christi.
 g Ratio
aduerfa-
rii.
 h Solutio
per illa-
tionē in-
conue-
nientis.
 i Ratio
aduerfa-
rii.
 k Solutio
per quam
ostendi-
tur quod
virgo an-
tē Christi
mortem
mori non
debit.
 l Ratio ad-
uerfarij.

Ecclasis hæc eadem cernere sæpè negat.

a *Constitit ad modulos ceu saxum immobile nupta,
Nec dulci fracta est carmine Cecilia.*

b *Non titillat odor spirans opobalsama nares,
Cum malè mundus olet, & benè Christus olet.*

c *Tangimus, olfacimus, audimus, vescimur, atque
Possumus illasi cernere criminibus:*

*Quid causa dicas, cur non domet ignea virtus
d Lasciuum in membris, atque petulca liget?*

*Sacro igitur compluta caro diuinitus imbrī
Dans operam gnatis, non cupit, & generat.*

e *Non dederim cunctis hoc munus, sed quibus alget
Mens vitio, & totam spiritus intus alit.*

*Scilicet ut quicquam factu mirabile pangat,
Quod verè exhibuit in Genitrice Deus.*

f *Sicut opus moriens nimium memorabile fecit,
Sic longè stupidum præbuit adueniens.*

*Insultas iterum, & plantâ sublatas inani,
In iugulum sicam (si patiamur) agis.*

g *Excisa est, inquis, non mundâ carne puella,
Peccatoris Adæ, quo cadit & soboles.*

h *Bellua quid ringis? Lucas testatur Adinâ
Mole satum Iesum, nunquid & ille ruit?
Non cecidisse Deum summa virtutis habetur,
Hanc stare intègram muneris esto Dez.*

i *Sed prior est Gnato: prius & genus omne parentum est,
k Certa quibus Christi passio facta salus.*

*Nunquid & illa mori præ Gnato Virgo valebat?
l Quem dabis absumpta, dum cadit orbe, locum?*

*An Geniti potuit finis præcedere Mater?
Non. Erat affixi congemitura necem?*

*Quæ si raptâ solo stamen præscinderet aur,
Quo migravit Enoch, fortè migrasset ouans;*

b Ratio
aduersa-
rii à defe-
ctibus
corporis
ducta.c Solutio
per illa-
tionē in-
conue-
nientis.d Alia so-
lutio per
distin-
ctionem
defectuū
in homi-
ne.e Quare
in Maria
fuerunt
defectus.f Quibus
defecti-
bus caruit
Maria.g Ratio
aduersarii
sūpta ab
inæquali-
tate inno-
centiæ
Christi &
Mariæ.h Solutio
ex mo-
do inno-
centiæ
habitæ in
Christo.

- Aut sede illustri superis comitata maneret,
Dum peteret Gnatus regna beata Patris.
‡ Hoc tamen arcanis clausum penetralibus esto,
In flammam prudens mittere nolo manum.
Cætera quis pugnas tenerarius undique pila
Confringam, ut pœnas des celer, & miseras.
b Diræ, inquis, pestes quas fert humana propago
Vexauereream, mors, sitis, æstus, hyems.
Cura, labor, somnus, dolor, egra senectæ, famesquæ
Fomitis est tantum noxa repressa mali.
Criminis hæc signant tractus, quo culpa nepotes
Aurigante malo ducit, agitque suos.
c His quoque, Vincenti, poteris transfigere Christum
Esuriit, frigit, languit, emoritur.
Iam neruum intorque, ferics vibramine eodem
Et matrem, & genitum. Nunquid uterque eadit?
d Morborum genus est humano in corpore duplex
Vnum quale tibi nascitur à proavis.
Natura commune malum, quod propria nulla
Culpa facit: sed edax est vitians caries.
Nempe fames & mors (nullo peccante) maneret,
Nam pugnace quod est conditione, fluit.
e Has sine labe tulit præcellens fœmina pœnas,
Quippè quod ad meritum talia semper agunt.
f Alterius (quo fit ad crimen semita) morbi
(Fomes, ut, & rerum nescia prigrities:)
Expers Virgo fuit, quamquam pro lege fatemur,
Illa sequi, imperium sed tenet omne Deus.
g Rursus id oppugnans, similemquæ accedere gnato
Matrem indignaris undiquæ si micuit.
Altera sed Gnati Genitricis & altera lux est,
Ille stat, & semet fingit ut omnipotens.
h Cui nihil, & quicquid nihilo fit paret, & audit.*

Nam sunt cuncta Deo seu sua serra fabro.

a Quos
defectus
Christus
cōtraxit.

a *Cūm pius accessit nostras legatus ad umbras,
Protinus hæc carnis par homo sustinuit.*

*Non sordem aut miseri subolentia probra parentis,
Sed quibus extabat corpore pressus homo.*

b Ratio ab
omnipo-
tētia Dei.
c Mundi-
tia & in-
nocentia
in Maria
sūt à deo.

b *Maiestas potuit cæno sarcire togellam.*

Fœtida quam prorsus mendula nulla notet.

c *Quod de se nequeat limo formanda puella:*

Ni iuuet hanc cui sit mater habenda, Deus.

Ille sua solus natura est criminis expers,

Hæc præfulta pio lumine, sorde caret.

d *Hinc sibi fecisse congaudet magna potentem,*

Dum Matris vatem visitat Elizabet.

Magna humilis dixit, quæ prorsus maxima constant,

Namquæ alijs retrò præstita magna legis.

e *Ecce duos tradunt diuina volumina vates,*

Vix fretos animis mente fuisse sacros,

Grandia si magnis, cur maxima quæque negemus,

Præbita maiori, quæ præit vna Deos?

f *Quam vestit pulcher radiorum lampade Phœbus,*

Cuius obit nitidos luna corusca pedes.

Propterea totam conclamant cantica pulchram,

Prorsus & infectæ facis habere nihil.

g *Hæc illa est, veterum pulchri è signata figuris*

Fœmina, quæ vincat Zeuxis, & artis opus,

Cui cedit Rachel, cedit pulcherrima Iudith,

Et formosa Esther cesserit, & Noëmi.

Nec Sarra Abrahami, quamuis miranda, præbit,

Fœmineum superat omne Maria decus.

h *Trinaquæ cum tantum referantur monstra reatus,*

Fomitis, & venia scilicet, & sceleris:

Primi vis nulla est, venialis nulla fauilla

Obfuit. An sceleris? furcifer hoc videas.

d Quod in
Maria
Deus ma-
xima fe-
cit.

e Proba-
tio ab e-
xemplo
eorūquos
scriptura
tradit
fuisse in
vtero sã-
ctifica-
tos.

f Proba-
tio à scri-
pturis di-
uinis.

g Præfi-
guratio
puritatis
Mariæ in
fœminis
veteris
testamēti.

h Tria genera reatus quorum nullum fuit in Virgine.

† Dum loquimur crimen, & mortis noxa remordet,
 Sit procula nostris candida Virgo probris?
 * Credimus hanc tantam Cœli sub numine, Matrem
 Mens poterit quantam noscere, ducta fide.
 † Plura quid oblatras, quid frendes per fuga nequam?
 Sentio quo refugis, quâ struis arce dolos.
 Vos, ô sancta cohors Doctorum in prœlia longo
 Agmine deductos percipit esse duces.
 Ipse libens vobis dum vino, & perfruar aura
 Obsequar, & Iuuenis vos reuerebor auos.
 Hoc tamen impetrem sinite, atque ignoscite Diui
 Dum pietate calens Virginis arma sequor.
 * Sæuus ut hostis auet, si spicula mittitis arcu,
 Lathiferum Diua scorpio vulnus ager.
 † Fit rea, sit castris non digna aliquando supernis,
 Sed nec amata Deo, putris ut vnda mero.
 Quod fœdum, & turpe est, nec fida admitteret auris,
 Publica nec recipit (parcite) vestra fides.
 * Sentio quæ vobis sententia federit olim,
 Omnia communi subdere lege placet.
 Non arctare Dei mundi moderantis habenas
 Mens est, ut nequeat soluere quæ voluit.
 † Pura Sacerdoti præcincto altaribus olim
 Cydaris, & candens linea vestis erat.
 Quem vetitum scimus fœdum tractare cadauer,
 Nec finire extinctis sacra nigrare focis.
 Pontificem sic credo nouum, qui sanctior esset,
 Cœlitus & Patri victima digna foret.
 Verbipara thalamum velis ornasse coruscis,
 Vnde sit à puro factus ad astra gradus.
 Primo mortiferam qui nec contingeret aluum,
 Sed fieret mortis, morte Redemptor homo.
 * Quid panem angelicum fœdo prohibetis ab ore,

† Ab Augustino.
 * Ab Anselmo.
 † Alia ratio aduersarii ducta à Priscis Doctoribus.

* Respon-
 sio ad dicta Doctorum.
 † Inconueniens.

* Expositio Doctorum.

† Suasio per allegoriam vestimento-
 rum & ceremoniarum veteris sacerdotii.

* Alia sua

- foria ratio per similitudinem corporis Christi. in sacramento Altaris.
- Si carnem impuram primitus incoluit?*
Vna fidem seruat Christo moriente Maria,
Vna habeat terris libera colla iugo.
- a Vna fores Cæli vobis concepta reclusit,*
Vnam præ reliquis concio vestra colat.
- Ne si contactam dicetis origine Matrem,*
b Christus ab immundo sanguine membra ferat,
- Quæ fuit atra situ contaminat olla liquorem,*
Et tristem subolet illita crusta picem.
- Virgineos igitur fermenti nullus amator*
Asperet exortus. Sit mera, sit simila.
- b Alia sua- sio ab in- cõueniẽ- ti*
- Non vos oblectet duplex conceptus, vt hostis*
c Suggest, omne tulit gratia praueniens.
- Et pius antiqua posuit retinacula legi,*
Dum nouus ex Veteri conditur alter homo.
- c Modus præser- uationis Mariæ.*
- Lux comes è superis totos radiauit in artus,*
Et brumam impendentem expulit Astripotens.
- d sua sio à minori ad maius.*
- Sic prætentata diu sacrorum oracula vatum,*
Edita sic cælo signa relata probant.
- d Cui natura dedit miris compagibus artus,*
Addidit & lucis munera vis domini.
- e Ab An- selmo.*
- Per spicce Vincenti, quo me pius euehit ardor,*
Eloquar audenti carmine quod sapio.
- f Ratio ab eo quod decet.*
- e Congruit hoc Gnato penitus lucescere Matrem,*
Si decuit, voluit, si voluit, quid obest?
- g Ratio à lege quæ est de pa- rentibus honorã- dis.*
- f Quod decuisse liquet, ratio nec pugnat, id ipsum*
Et dico, & clamo velle necesse Deum.
- g Qui legem tulerat venerari corde parentes,*
Omnino in Matrem iure benignus erit.
- h Ratio sũpta ex eo quod Deus pro cõseruandis Gabaonitis solem fecit stare ad preces Iosue.*
- h Belliger vt Iosue tutetur ab hoste Gabaon,*
Stare polos iussit, Sol retro flexit iter.
- Nec Ducis edictum spreuit regnator Olympi,*
Hostibus

Hostibus exitium fit remorata dies.

A Pharaone volens populum servare Creator,

Fert elementa suo cedere quæque foro.

Nilus agens vanas fundit pro pisce cruorem,

Dira locusta solum, corpora vermis edit.

Hæc natura negat, prohibet lex, obstrepit usus,

Esse tamen cernis præside facta Deo.

Sic Pater Omnipotens populi pereuntis amator,

Dum studet oppressis, & dare tutor opem.

Legibus imperitat, iubet in statione teneri

Progressus rerum, dum sibi constet opus.

^a Attamen intereâ superi de numinis actis

Disputat argutus; si Deus astra regit.

Os sursum profert, cælos & sidera supra

Scandere conatus ponè tribunal Eloy.

Atquæ iterum humano rimatus robore turrim:

Concrepat ut Nembroth vocibus omnigenis.

^b Nec recipit demens, ut noctua Sole laborat,

Lucifer ut toto fulminet astra polo.

Ardua scrutantem sublimis gloria fallit,

Numinis obiectu mens hebetata iacet.

^c Dicite quos torquet scrupus tam cæca videndi,

Quâ magnes ferri pondera vi rapiat.

Qua brevis Echinus (nec enim plus ille pedalis)

Mercibus oppletam distinct arte ratem.

Nam neque vis hominum: Sed nec violentior Auster,

Pisciculus nauem dum remoratur agat.

^d Cur pelago in summo cohibet torpedo natantes,

Hanc licet obductam celet arena freti.

Vulgatum referam, Sed virtus cognita nulli,

Miretur quamvis Crantor, & Empedocles.

^e Reticulum pendens quo numine textit Arachne

^f Qui mella, & ceras floribus edit apes.

E

^a Contra curiosos disputatores de operibus & omnipotentia Dei.

^b Mens humana deficit à consideratione Dei, sicut visus noctuæ à sole.

^c Homines deficere à Dei cognitione cū ipsi secreta & occulta naturæ non cognoscunt.

^d Torpedo piscis.

^e Aranea.
^f Apes.

- Draco. *Ethiopi cibus est Draco, nutrit edentem
Confestim, est aliis pestifer interitus.*
- Ratio
confusa
Philoso-
phorum
circa oc-
cultā na-
tura. *Hoc callet nemo, quiuis bonus ambigit auctor,
Vis facit hoc, aiunt, indita, cæca, latens.
O cæcas mentes studiorum! extantia coram
Linquimus, & longè condita discutimus.
Natura legum expertem, penetralia credam
Ingressum, & magni promere scita Dei.
Abstrusa in trorsum rebus vis tota latet vos,
Quis mentem primam calculet & penetret?
Quis vestrum penitus sensim illabentia menti
Senserit acta Dei? aut experiatur opus?
Dicitis hoc fiet, & stat deducere votum,
Mox conuersi aliud voluitis, & facitis.
Pectora mens ut vult cælestis (credite) versat,
Liberā nec vestris subiacet insidiis.
Non tam nigra tegit Solem quandoque procella,
Quam mentem recuit celsius orbe iubar.
Ast semel effracta Vincenti, pila retorques,
Atquè redis iterum huc, unde repulsus eras.
Est data lex, fateor. Legem suspendere quisnam
Latorem nolit cum pius instat honor?
Credite non nostrum est vires, & sensa Creantis
Noscere, sed quod agit præbendere, facta sequi.
Stant in subsidiis quorum virtute fouemur
Basileæ Patres, docta ferire cohors.
Qua numero, & rerum sublimis robore præstans,
Et veri & fidei certa Magistrā manet.
Synodi. Huic tuus ille Senum posita ceruice manipulus
Cederet, & Synodi se daret arbitrio.
S. Tho-
mas in sē-
tentia du-
bius & va-
rius. *Diuus Aquinates quem sumis ad arma patronum,
Nutat, & ambiguo te pugione tegit.
Nunc mundam affirmat, nunc scribit origine lasam,**

Quo pede vis constet, quem Variare vides?
 Sed prostratus, adhuc nescis consistere. quæris
 Si Christi septem diceret illa preces:
 An sibi dissolui Virgo peccata rogaret?
 Vab miser argutor, quam ferus obstrepitas!
 Ecce sacro quisquam lotus baptisate, supplex
 Pectus, & ora manu tundit, & illacrymat.
 Nonnè renatus eget mox mox à sorde lauari?
 Venerat ex lauacro sydere dignus homo.
 Candida cui nulla est fœlix Ecclesia ruga
 Dum petit eximere debita, quid repetit?
 Non admissa gemit, venturi prouida Mater
 Gnatorum culpis condolet, & metuit.
 Hoc caput eius agit immunis crimine Christus,
 Et delicta Patrem soluere mœstus auet.
 * Sic Virgo indulgens, aliorum debita radi
 Posceret, & poterat nostra putare sua.
 Nam communis erat per Christi facta Redemptrix,
 Omnibus ergo dolens & fuit, & meruit.
 † Mens humilis quam plena Deo cœst, tam certat haberi
 Parua, timens culpam, non sibi tuta manet.
 * Namquè scit ante Deum cunctos sordescere Cœlos,
 Est ideò trepida sedula cura sui.
 Iam si forte fuga timidè delapsus abibus,
 Protinus à tergo verbera mille feret.
 † Ante sed obstringam rutilo te fulgure veri,
 Vt qui lippus ades iam quoque cæcus eas.
 Producam testes besternâ gente citatos,
 Helsingum in primis rclligione ducem.
 * Hic datus Orator Anglis auertere Dacos,
 Dum mediis certat fluctibus ire citus:
 Et præuicta ratis Euro vexatur & unda;
 Incertus vita suspicit astragemens.

E ij

Ratio
 sumpta à
 Domini-
 ca oratio-
 ne.
 Solutio
 per simili-
 tudinem.

Quid Ec-
 clesia pe-
 tit quâdo
 orationē
 Domini-
 cam reci-
 tat.

* Appli-
 catio ad
 Virginē.

† Quan-
 to maior
 es, tanto
 te humi-
 lia in om-
 nibus.

* Cœli nō
 sunt mū-
 di in con-
 spectu e-
 ius.

† Confir-
 matio
 propositi
 ex mira-
 culis.

* Ab An-
 glia mira-
 culum de
 mariæ cō-
 ceptione.

Rumpi vela videt, nec mali sistere robur,
 Et malè compactum naui haurire latus.
 Imbribus & crebrâ quassari grandine nautas,
 Spe nulla sauo turbine cuncta premi.

Hac inter pauitans, animoque agerrimus, iras
 Horrebat Cœli, mitis ut agnalupi.

Credidit infœlix moribundo busta parari,
 Et pelago undanti verba suprema dare.

Dum flet egenus opis, miseris & questibus auras
 Verberat, has Diua concipit ore preces.

Virgo salus miserum, propera subducere ventos,
 Et tranquilla refer aquora fluctuagis.

Talibus acta senem Virgo iubet atbere labi,
 Consciis ut peragat quæ pia gesta velit.

Peruolat ille citus insigni vertice Præsul,
 Et patris Helsinæ constitit ante ratem.

Atquæ diu tremulum, & certum iam cedere morti
 Affatus senior, fortiter, inquit, age,

Nulla tibi ex tantis grassans quas turbo minatur
 Pœnanocet, si das dum loquor (Abba) fidem.

Virgo potens pelagi, statio, requiesque grauatæ,
 Annuit, euades, fide, repelle metum.

Concipe iam votis sancta solennia Matri
 Annua, qua sexto ferre Decembris Idus.

Helsine, & studeas, & plebi indicere cures,
 Atque aris supplex thura Sabæa feras.

Nomen erit luci Conceptio fausta Mariæ,
 Tunc etenim vitæ limen adepta Dea est.

Dixerat Helsinus spondet solatus honores,
 Et grates, inquit, candida Mater, ago.

Ut promissa fides, repetit cœlestia Præsul,
 Terrentur nimbi, sit via lucifero.

Mox polus excussa terris caligine fulsit,

Reucla-
 tio de fe-
 sto Con-
 ceptio-
 nis.

Rettulit, & gratum nauibus æquor iter.
 Alter adest verax surgens à flumine testis,
 Quam fluctu absorptum Sequana restituit.
 Nauigat à stupro tetrâ dum nocte Sacerdos,
 Immemorem culpæ sollicitauit aqua.
 Pallidus assucto dum ritu Virginis odas
 Incipit, exturbat fluctus, & aura virum.
 Extinctum furia festinant tundere plagis,
 Criminis ut pœnas fœdus adulter agat.
 Virgo sed adueniens, hac tantum voce repressit
 Dæmonas, Ite, meus Presbyter iste fuit.
 Dum caneret nobis vndoso in flumine laudes,
 Præripit huic vitam perfida vestra manus.
 Ite animam capiat frigans à morte cadauer
 Illa pudens sceleris februet ipsa scelus.
 His confusa nocens se turba in tartara condit,
 Virgo iubet mentem corpus adire suum.
 Reddita sed postquam defunctum vita reuifit,
 Affatur miserum sic pia Virgo virum.
 Vade, age, ne post hac vitij te subruat vnda,
 Vita sacerdotem crimine munda decet.
 Te probri meminisse decet, iam gratus adesto,
 Munus, & acceptum gratior usque cole.
 Festa dies tibi sit Conceptio nostra perennis,
 Quam memor octaua luce Decembris agas.
 Hac effata redit, sublimem suscipit æther,
 Presbyter ut iussus tradita festa colit.
 Plurima conceptum testantur & altera Diua,
 Sit satis à binis testibus esse fidem.
 Quid tandem solenne pium peccamus agentes?
 † Quid fidei aduersum lux pietatis habet?
 Creditur haud frustra terras & cuncta nouantem,
 Lege noua Matrem iure creasse nouam.

† Nihil
 peccare
 eos qui
 Conce-
 ptionis
 diem co-
 lunt,

- a** Deus in sua aeternitate dū præuidit primum hominem peccaturum, etiā præsciuit virginem fore quā ad filii sui incarnationem crearet.
- b** Vnaquæque gens suū authorē celebrat.
- c** Iudæus.
- d** Athenienses.
- e** Spartani.
- f** Romani.
- g** Peroratio per amplificationē.
- h** Apostrophe in aduersarium.
- i** Virginē orat ut illi gratum sit opus præfens.
- k** Excusatio.
- a** Nouit ut omnisciens æterna mente futurum Crimen Adæ: pariter sciuit & antidotum.
Et quod mortiferum dabat improba culpa parentis
Tota foret vita per reparantis opus.
- Non igitur decuit labem incurrisse puellam,
Quæ purganda sciit sordida nostra Deus.
- b** Maxima præ multis narratur sæpe diebus Phæse Hebræorum, transitus ille maris.
- c** Omni Mardocheum celebrat Iudæus honore,
Patronus genti qui fuit ille suæ.
- d** Atticus est Cecrops venerandus semper Athenis.
e Spartanis celebris iure Lycurgus erit.
- f** Romulus est Italæ miranda laude perennis,
Quippè suum auctorem patria quæque colit.
Et prohibere audes, Vincenti pessime, factum,
Essè diem Matris quâ sit ad astra via?
- g** Sanctum ergo est festas venerari Virginis aras,
Et demissa polo credere signa pium.
Ipsa què iam latè communi fœdere sacra
Per populos ferri non ratione vacat.
Nec sineret pietas fecisse piacula iustos,
Est quibus innumeris tam memorata dies.
- h** Quid stas attonitus cœu bellua lapsa cauernâ?
Quam toruè auertis lumina terrificus?
Orta Deo quæ sunt nunquam dissoluerit atas,
Humanum in puncto soluitur, ut nebula.
Iam falsi aduenies mundo notissimus auctor,
Te què tuos què ferent fulgura dira libros.
Exul abi, & circo fugiens discede, madentes
Et sudore pigros iam tuba soluit equos.
- i** Quinetiam è superis tu nostros mater agones
Et tibi certatum protege semper opus:
- k** Nulla chori veteris blando pede Musa canenti

*Affuit, esse potes uersibus una satis.
 Ut tuus illuuiem conceptus Virgo perhorret,
 Sic Iouis, & Bromij nomina despueres.
 Prima per ignotum pressi vestigia circum,
 Gallus ubi nemo luserat ante pugil.
 Hinc plus fortè a quo uerbis audaculus egi,
 Vix prima incultus falce nouatur ager.
 Sacra sequens, humili penetraui Marte duellum,
 Cetera iam punctim fortis Athleta gerat.
 Non mea contendo circumdet tempora laurus,
 Cœpta tibi pugna est, grata sit ipsa tibi.*

se auctor
 quod ni-
 hil poëti-
 cum in-
 feruit.

* Quod
 nemo an-
 te eum de
 Virginis
 conce-
 ptione
 carmine
 in Gallia
 scripserit,

CECINI.

VARIA EIVSDEM
AUCTORIS POEMATA
AD BEATISSIMAM
VIRGINEM.

Oratio Aselepiadæo carmine.

*V*igo labe carens, æthere purior,
Expurga vitium, ser tenebras procul,
Fac oro redeat spiritui vigor:
Quite, qui Genitum sanctius excolat
Toto numine pectoris.

Tu fons es saluber, riuus & efficax
Purgando sceleri: nec sine te salus,
Nec vitæ nitidus candor habebitur.
Nam te progenuit terrigenis Deus,
Imbri ut fructificent tuo.

*P*ramunda veniens carnis origine,
Primos mundicia dat tua lux gradus;
Tu Cælis reseras facta parens fores:
Nobis lumen ades, cælitibus decus,
Toti percelebris polo.

A te concipimus vota, preces, opus.
Auge quod cupiunt spes, amor, & fides.
Stat speretis opibus pergere liberos:

F

*Stat virtute polos Virgo reuisere:
Si dux veneris, & comes.*

Ad Beatam Virginem Mariam.

SÆpè mihi incaluit magno feruore voluntas
Dignum aliquid meritis dicere Virgo tuis.
Sed tantum superas & nos & carmina: quantum
Præ rufco cedrus tollit in astra comas.
Te longa serie genuit profapia regum:
Et Davidis claro germine progredieris.
Iam tibi venturæ vatum responsa canebant,
Prædixit què tuum sæpè Prophetæ diem.
Cuius in exortu pulsa caligine, mundus
Acciperet rutilam cum pietate fidem.
Orta simul tecum est virtutum fulgida lampas.
Quæ terris hæresum nubila discuteret.
Cumque esses celebs & moribus undiquè tersa:
Te modicam & mitem prætulit Omnipotens.
Vnâ in te potuit humilis sapientia terris
Accersire Deum, quem scelus expulerat.
Eua viro suffecta comes genus omne nepotum
Protenus ausa nefas tradidit exitio.
Languida peccatis mortalis turba iacebat,
Et calum aspiciens retrò ferebat iter.
Dira palus, heredi furiarum & mortis abyssus,
(Prob) locus & sedes hæc animabus erant.
Donec adest veniens cœlesti nuncius arce,
Qui Cœli arcana sic tibi doctus agit.
Salua plena Dei: tecum Deus: ecce superno
Numine mater eris non violanda viro.
Talibus attonita moderate Virgo pauescens,

Te Domini ancillam credula constituis.
Nec mora. Diuini virtus inspirat amoris,
Et sis prole grauis, & manet vsque pudor.
O sælix grauitas! sine pondere viscera turgent,
Et Virgo innupta concipit aure Deum.
Indita naturæ vis hoc, & norma recusat:
Sed magno parent cuncta creata Deo.
Sic vitrum radius: sic vellus præterit imber.
Nec teritur vitrum. lana nec imbre madet.
Tam miro exorsu veniens à Patre Redemptor,
Te vitæ & lucis prodere signa dedit.
Prima quidem profers nostræ vexilla salutis,
Prima salutis agis classica militia.
Vt quod triste iugum posuit captiua misellis
Eua superba, læuis, credula, desipiens,
Tu mitis, sapiens, constans & libera Mater
Auferres victrix, publica facta salus,

Ad Diuam Mariam.

Virgo qua melior, splendidior nec est
 Terris: sed nec erit cara magis Deo:
 Audi quod petimus vertice cernuo:
 Et neuos miseri criminis abluas,
 Hinc & nos famulos foue.
 Conceptum colimus laude pia tuum,
 Te toto fidei robore credimus
 Nullius macule scire calumniam:
 Cui nec sit patria liuor originis,
 Sed fulges niue candidior.
 Tu facta es Genitrix numinis & viri,
 Qui nobis moriens in cruce retulit
 Regnum, quod patrius perdiderat furor.

*Fac posthac teneat turba fidelium
Quod nati peperit cruor.*

Eiusdem Roberti Gaguini apud Cordubam febre
grauiter egrotantis : ad Domini Saluatoris
Matrem, Oratio cum aliis quibusdam
epigrammatibus.

SI tento infelix, & crimine sordibus aures
Nunc pulsare tuas : nimum seu urgere querendo,
Da veniam argenti diuum clementia : nobis
Te dedit antidotum querenda (Virgo) salutis.
Tu gemitus, Tu vota, preces, suspiria, fletus:
Innatâ pietate leuas, te semper egentem
Vberiore sinu populum curasse: fides est.
In tua nunc igitur admitte sacraria Mater
Egroti lachrymas, moueat te languor iniquus
Quem tremulo induxit exardens corpore febris
Iam carne exesa pellis rugatur, & ipsis
Ostibus exile vix præbet pendula tegmen:
En dolor articulos (contractis nexibus) arctos
Pandit, & obtusi fugiunt introrsus ocelli:
Ipsa etiam facies sectatur imagine laruas,
Officioquæ vacant titubantia frigore membra,
Semianimum fulcro decumbit inutile corpus,
Nec baculo substante capit natura iuuamen,
Sola subest vacuo mens pectore, nescia siue
Deserat exangues, vel adhuc suffulciat artus:
Siue sub extremo voluisti sole Robertum
(O totiens miserata parens) occumbere : quis nam
Posteriora feret morienti verba salutis?
Quis funus ducet? quis condet inane cadaver

Busto: & tristem animam mandabit in astra Vocari?
 O si inter dulces: si fidos inter amicos
 Pauca sub egressu licuisset: non Voluere
 Fata nec inflexa parca, Voluere: recedam
 Incuratus, egens supremum affantis amici:
 Tandemquè implacida humabor tellure: perennis
 Incola Celtiberum nulli memorandus. Abito
 O infœlix anima: pereuntem Hispania molem
 Seruet: obtritum iam deuoret horrida corpus.
 Sed prestat (famuli) cineres dispergier austris,
 Seu mandare freto: pennis velocibus illi
 Per iuga Pyrenœi referent fortasse coactos
 Belgarum in sedes: vel ponti senior: unda
 Asseris obsequio notam ructabit in algam.
 Proderit occiduos quocunque euadere manes.
 Tunc ergo inflexa mater, mitissima mater
 Spectare hoc poteris? multum vocitata refelles
 Vota precantis opem: dubio iam funere claudes
 Hei gremium misero? claudes præcordia seruo
 Exitium patienti? Tu quondam ultro solebas
 Ferre manum: releuare pios miserarier agris.
 Quid nunc lenta gradum differis? Quid tardius audis
 Supplicia ægroti miserandos cuiquè precatus:
 Si fortè ob noxam veniam aut dignare Vocantem:
 Atquè idcò immeritis precibus non annuis: assit
 Libera quæ semper patuit miseratio., quæ tot
 Vel culpa implicitos materna sponte leuauit.
 Si meritos tantùm quanta est clementia! quantus
 Vulgati dulcoris bonos! tum viscera nudas,
 Dulcia tum expandis, tum porrigis vbera; si cui
 Post scelus admissum redeuntî protinus astas,
 Non planctu emollita pio: Quis grata putabit
 Quæ fletu expresses: magni est quodcunque gemendo

*Torseris. Exurge non ficta precamina : sana
 Corde damus: morimur. Potes ô medicina dolenti
 Non prestare manum? Expectas fortasse querelis
 Cessisse algentem, Iam desino, nec quæror ultra.
 At tua per Gnati morientis vulnera : perquæ
 Virgo tuum nulla violatum sorde pudorem,
 Perquæ tibi assuetum miserandi (scœmina) morem.
 (Dum viuacis adhuc trepidant spiracula fibra)
 Ocius accedas, dextram susterne labanti.
 Da reditum in patriam. Da visere rursus amatos,
 Vt meipsum quondam socios, quondamquæ sodales:
 Pronus in ade sacra celebrarunt quam tibi Franci
 Latitia titulo numen venerabor & aras:
 Ipse ego fulgenti mater face casta litabo,
 Exsoluam & Gnato diui libamen honoris.*

Ad Mariam Virginem.

Ecce reus voti, composquæ salutis & auræ,
 Hanc cera & lychni reddo Maria facem.
 Inuasti orantem, soluentem debita serua,
 Et concede data Virgo salute frui.

Ad Diuinam Matrem Saluatoris.

Virgo cui tellus, cui pontus seruit, & æther:
 Da stabilem sine labe animum, da corpus opimis
 Viribus integram, patiens algoris & æstus.
 Cetera quæ fluitant vario discrimine sortis,
 Et labor, & cura, & solers industria quæret.

 Ad Diuam Mariam Saluatoris Matrem.

Non satis audenter tibi, Virgo nesciâ sordis,
 Sordidus ipse malis debita vota fero.
 Sed me sumpta salus deuictò funere, cogit
 Te benefactricem laudis honore sequi
 Decumbebat iners tremulo spiramine corpus,
 Atque efœta caro mortis agebat iter.
 Tu precibus clamata meis: tu Virgo benigna
 Protinus ad robur languida membra vocas.
 Hac ope defensus grates & munera pono,
 Atque aram & numen pronus adoro tuum.
 Tu post hac si morbus erit, festina medetor,
 Ne cum carne ruat mens superata malis.

De eo quod scriptum est, Mulier amicta Sole,
 & luna sub pedibus eius.

Est visa in terris cœlesti semine fœta
 Virgo, nec effregit viscera casta pudor.
 Hanc circumirradians vestibat lumine Phœbus,
 Subter erat teneras clara Diana pedes.
 Stella coronabat roscos bissena capillos:
 * Nigra tenebrarum nubila discutiens.
 Hanc possis verè Christi dixisse parentem:
 Nam virtutis habet omne Maria iubar.

 Oratio Dominica.

Sanctè hominum genitor, què fas dixisse parentè,
 Qui cœlas habitas, & regis omne quod est.
 Pone tuum cunctis sanctum & venerabile nomen,

*Et regna in nobis : rex pius & sapiens.
 Et quodcunquè voles cælo terraquè mariquè
 Æterno fiat fœdere perpetuum.
 Daquè piis hodiè quem sumant prospere panem:
 Ne desint nostræ iusta alimenta via.
 Tu clemens nostros iudex dimitte reatus,
 Fratibus ut nostris debita corde damus.
 Nec nos tentantis astas incurrere perfer,
 Sed fragiles diro solue benigne malo.*

F I N I S.

